

Kurdiske kvinder kæmper mange kampe

Af **Mustafa Kemal Topal**

Politiske debatter om muslimske lande føres tit uden øje for køn som et væsentligt aspekt og uden øje for kvinderne som involverede aktører i en bestemt historisk og geografisk kontekst. Et nuanceret billede af den kurdiske kvindebevægelse i Nordsyrien viser, at en ny udvikling af kønnede positioner i Mellemøsten kan være mulig.

Kvindens befrielse og politiske mobilisering bliver i den vestlige samfundsdebat ikke alene betragtet som en demokratisk værdi i forlængelse af oplysningstiden, men også som en forudsætning for samfundsudviklingen. Andre steder i verden fører mange postkoloniale og revolutionære politiske bevægelser for national uafhængighed ligeledes særskilte kampagner, der indebærer kvindefrigørelsesidealer mod kvindeundertrykkende og pa-

triarkalske normer. En af disse er den kurdiske kvindebevægelse KJB (kurdisk: *Kome Jinen Blind*), som har sine rødder i Kurdistans Arbejderparti (PKK).

KJB blev etableret i 2005 som en paraplyorganisation med deltagelse af kvinder og kvindeorganisationer fra fire del af kurdiske områder i Irak, Syrien, Iran og Tyrkiet med formålet at kæmpe for demokratiske, sekulariserede og kvindefrigørende værdier i regionen, udover at have fokus på kurdernes befrielse. Deres kamp viser, hvordan en national og politisk bevægelse medvirker til forandringer i kønspositioner i det lokale samfund.

Den kurdiske kvindebevægelse er blevet til en transnational bevægelse, efter at borgerkrigen i Syrien brød ud. I denne krig er kvinder en del af en flertydig kamp mod Islamisk Stat (IS), Assad-regimet og sunnimuslim-

Mustafa Kemal Topal (1973) er cand.mag. i psykologi og internationale udviklingsstudier, og har nylig skrevet ph.d.-afhandling med titlen *Kvindekrigere i den kurdiske nationalbevægelse PKK: Et kønsreflekteret perspektiv* (RUC, 2020). Han har en aktiv profil i den offentlige debat hvor han har skrevet flere artikler om radikalisering blandt unge, integrationsproblemer, feminisme og kvinders rolle i de nye bevægelser. Han forsker nu om kvindebevægelsen i Nordsyrien/Rojava og den kurdiske konflikt.

ske jihadister, som støttes af Tyrkiet. Kurdiske kvinders heltindemodige indsatser og frigørelseskampe har også fået opmærksomhed i Vesten, hvor selv Frankrigs præsident Emmanuel Macron har holdt møder med repræsentanter fra den kurdiske kvindebevægelse.

Håbet om et mere frigjort og demokratisk samfund er klart årsagen til de fleste kvinders engagement i mange lande. Dog er politiske omvæltninger ikke ensbetydende med, at kvinders vilkår efterfølgende bliver bedre. Spørgsmålet er derfor, om det vil kunne lykkes den kurdiske kvindebevægelse at implementere deres frigørelsesidealer om ligestilling, medborgerskab og lige handlemuligheder for kvinder i samfundet, når kampen er omme.

Den kurdiske kvindebevægelse i Rojava

I 2014, mens borgerkrigen stadig hærgede i Syrien, erklærede de kurdiske styrker i landet selvstyre med egen forvaltning i tre kurdiskdominerede regioner. Dette område er nu kendt under navnet Rojava (på kurdisk: Vestkurdistan). Rojavas territorium udgør i dag cirka en tredjedel af hele Syrien. Det politiske styre i Rojava, Rojava-administrationen, har sidenhen arbejdet for at implementere et nyt selvstyresystem, der kaldes 'demokratisk konføderalisme'.

Den drives af kvinder og unge og er baseret på øget kvindefrigørelse, økologisk økonomi, græsrodsdemokrati og kommunalt selvstyre som en ny samfundsstruktur, frigjort af den kapitalistiske dominans og materielle

udnyttelse. Sigtet er at opbygge et nyt samfund, som ikke kræver nogen form for statsstyring. Det nye samfunds livsstile skal være baseret på en fælles social kontrakt og fundamentale etiske principper, hvor formålet er at kunne imødekomme den enkeltes behov i fællesskabet.

Til at starte med var Rojava-administrationen, som den kurdiske kvindebevægelse er en stor del af, domineret af kurdere. Men den udvidede sig med tiden til at være en multietnisk og multireligiøs styreform. Udover arabere, som er det muslimske flertal i området, begyndte andre minoritetsgrupper såsom kristne syrere og armeniere, og turkmenere også at være en del af både den politiske og militære organisering.

Disse minoritetsgrupper, som årevis har lidt under Assad-regimet og nu stod over for udslettelse under IS og de tyrkisk støttede jihadister, fandt beskyttelse hos kurderne. Kvinder fra disse grupper i lokalområdet har derfor med tiden, og med inspiration fra den kurdiske kvindebevægelse, enten valgt at tilslutte sig de kurdiske kvinder eller oprette deres egne forsvarsenheder.

Trods historiske lokale konflikter og stridigheder samt store religiøse, sproglige og etniske forskelle mellem minoritetsgrupperne udgør disse kvinder i dag næsten en tredjedel af militærstyrken De Syriske Demokratiske Kræfter (SDF), som er sammensat af både kvinder og mænd. SDF er en af de største alliancepartnere i den USA-ledede koalition mod IS i Syrien. Ingen anden kvindebevægelse i verden har mobiliseret så bredt.

Kampen mod patriarkatet

Et vigtigt forhold ved alle disse kvinders indsats er, at den ikke alene handler om forsvar mod ydre angreb, men også om en fælles organisering mod det patriarkalske samfund, som kvinderne voksede op i. Kvinder i Rojava engagerer sig derfor ikke alene i militær overlevelseskamp, men de indgår også i alle former for social og politisk organisering i civilsamfundet, som forsøges opbygget midt i krigen.

Kvinder er en aktiv del af alle institutioner: politistyrken, kommuner, kooperativer og græsrodsbevægelser, hvori de forsøger at implementere deres egen feministiske dagsorden. Redskaber som medformandskab og kønskvoter pålagt af Rojava-administrationen, der fastslår, at kvinder skal være repræsenteret med minimum 50 procent i alle former for bestyrelser, er med til at fordele magten, så ingen sidder alene med beslutninger.

Kvinder organiserer sig også autonomt i det nye system. De har en særorganisering i form af kvinderåd i hver landsby og bydel. I disse råd arbejdes på at få de andre kvinder til at sige nej til undertrykkende patriarkalske traditioner som tvangsægteskaber, børneægteskaber og flerkoneri. I kampen mod normerne er kvinder begyndt at udtrykke sig frit og bidrager til større mangfoldighed i samfundsdebatten og demokratiseringen. Tilslutningen til kvindebevægelsen er stor, især blandt unge kvinder, der ønsker at have et øget råderum, større repræsentation og bedre handlemuligheder.

Nisas kamp for næste generation

De syrisk-armenske kristne udgør sammen den tredjestørste befolkningsgruppe i Rojava og er en stærk del selvstyret. De unge kvindekrigere fra denne gruppe fortæller, at de ældre generationer af kristne i Rojava ofte ønsker at rejse til Vesten og søge asyl, mens de unge selv ønsker at blive i landet og forsvare det. Unges kamp handler ikke alene om, at de har brug for et hjem, men de ønsker også at opnå anerkendelse og legitimering som folkeslag.

En af disse kvindekrigere er Nisa. Nisa er 26 år gammel og medlem af en kristent orienteret militærbevægelse. I lighed med flere andre kvinder i Rojava, uanset om de har kurdisk, arabisk eller syrisk baggrund, begrundede Nisa sin deltagelse i kvinders forsvarsenheder med frygten for IS. Forskning viser, at de fleste kvinder har et ønske om at tilslutte sig kampen for enten at styrke deres egne positioner eller for at hævne de grusomheder, som IS har udøvet i området, og yde modstand mod den koloniserende magt. Samtidig handler det også om at bekæmpe den patriarkalske mentalitet i Mellemøsten.

Nisa understregede, at de som kvinder ikke ønskede, at deres kamp alene skulle betragtes som noget militært. Deres formål var også at ændre de patriarkalske normer og værdier i samfundet og derved frigøre kvinderne. Kvinder, som efter grundige overvejelser vælger at blive en aktiv del af kampen, oplever, at de kan opnå en frihed, både som nation og religion, men også som kvinder med en ny identitet, hvor de opnår en bedre forståelse af sig selv og deres krop og der-

igennem udvider forståelsen for deres handlemuligheder.

Da borgerkrigen startede, var Nisa lige blevet gift og var mor til en søn, som nu er ni år gammel. Da hendes søn var fem år, forlod Nisa sin mand og søn for at deltage i kvindernes forsvarsenheder, som hun stadig er en del af. Efter Nisas forlod dem, flyttede hendes mand og søn til mandens forældre.

På bemærkningen om, at dette bryder med de traditionelle kønspositioner, hvor mænd plejede at gå ind i militæret mens kvinder blev hjemme og passede børn, sagde hun med et smil, at "det er nye tider".

Ifølge Nisa støttede hendes mand og familie hendes beslutning, hvilket gjorde det nemt for hende at holde savnet til sønnen ud. Ham så hun én gang om måneden. For Nisa handler det hele om, at sønnen skal kunne vokse op i et nyt og trygt samfund.

En flertydig kvindekamp og usikker fremtid

Den kurdiske kvindebevægelses styrke ligger i, at den støttes bredt i området. Den er mangfoldig. Den fører også en flertydig kamp, hvorfor flere kvinder med vidt forskellig baggrund kan finde sin plads i den. Det er en kamp for overlevelse, en kamp mod mandsdominans, en kamp for at have demokratiske rettigheder og en feministisk værdikamp. Det sidstnævnte er nok årsagen til, at flere kvinder med vestlig baggrund har valgt at rejse til regionen for at være aktive medlemmer af den

og vise solidaritet med deres kamp. En anden styrke ved den kurdiske kvindebevægelse er, at de meget bevidst forsøger at implementere kvindefrigørelsesidealer, mens krigen er i gang, fordi hvis det ikke bliver gjort nu, vil det blive svært på den anden side af de samfundsmæssige omvæltninger.

Kvinder i Rojava viser med deres militante, politiske og organisatoriske indsats mod en mandsdomineret verden, at kvinder i det hele taget kan have afgørende roller i deres nations overlevelseskamp og kampen for et demokratisk samfund.

Kvinder i Rojava viser med deres militante, politiske og organisatoriske indsats mod en mandsdomineret verden, at kvinder i det hele taget kan have afgørende roller i deres nations overlevelseskamp og kampen for et demokratisk samfund, hvori de kan have bedre vilkår. Den nuværende støtte og opbakning blandt mænd i Rojava-administrationen og andre politiske institutioner giver håb om, at de nye værdier og kønspositioner, som de sammen har skabt, også vil kunne fastholdes i fremtiden.

Vil det lykkes den kurdiske kvindebevægelse at implementere deres kvindefrigørelsesidealer og opbygge et nyt samfund? Det afhænger af flere faktorer, men mest de ydre. Rojavas selvstyres skæbne afhænger meget af, om det kan få lov til at være sig selv og blive beskyttet af den internationale koalition mod IS.

USA's tidligere specialrepræsentant for Syrien, James Jeffrey, siger, at alliancen med SDF alene har haft til formål at bekæmpe IS. USA har alt-

så aldrig lovet kurderne beskyttelse mod deres fjender. Dette blev understreget, da Trump-administrationen i 2019 svigtede Rojava med fraværende beskyttelse mod invasionen fra Tyrkiet. En invasion, som ikke alene endte med, at Tyrkiet overtog en del af Rojava-regionen, som nok var den mest fredelige område i Syrien, men også at over en halv million udvandrede fra området. Invasionen har svækket Rojava-administrationen både politisk og militært, hvorfor Ruslands, Irans og Assad-regimets tilstedeværelse og indflydelse i området efterfølgende er steget markant.

IS er dog ved at bukke under i området, men den er ikke helt uskadeliggjort. Midt i januar kidnappede og dræbte IS to kvindelige politikere med arabisk baggrund i Dier ez-Zor-området i Rojava, hvor USA's militærstyrke ellers er med til at sikre kontrollen. IS har således stadig kræfter til at udføre angreb, muligheden viser sig.

Modstand

Fremskridtene på det kønspolitiske område i Rojava sker ikke uden udfordringer og konsekvenser. Selvom civilsamfundet hviler på kvindefrigørelsesnormer, som kvindebevægelsen forsøger at implementere, betyder det ikke, at der ikke opstår en modreaktion mod nye værdier og alle de 'forhastede' omvæltninger af konpositioner. Med drabet på de to kvindelige politikere appellerer IS også til

de konservative mænd og til en mobilisering mod kvindebevægelsen.

Det er tydeligt i Rojava, at de fleste af kvinderne opfatter sig selv som reelle aktører og grundlæggere af det kommende samfund, og de har en oplevelse af, at det nye implementerede system beskytter kvinder. Kvinder begrundes deres øgede deltagelse i borgerkrigen med, at de har mere brug for friheden end mændene. En kvindelig medborgmester i en lille by fortalte, at kvindernes handlemuligheder og organisering mod det patriarkalske samfund er blevet betydeligt bedre efter 'revolutionen' i 2014, som endte med oprettelsen af den autonome Rojava-administration men at der fortsat foregår mange overgreb mod kvinder i det skjulte, som de lokale myndigheder ikke kender til. Samtidig er det ikke alene mænd, som skaber udfordringer og begår overgreb mod kvinder. Andre kvinder bidrager også til opretholdelsen af til de patriarkalske værdier ved at fastholde traditioner og normer.

Det bliver interessant at følge udviklingen i Rojava, hvor især minoritetsgrupper og kvinder har store forventninger til fremtiden. Det er også vigtigt at følge med i, om de nye opfatelser af køn bliver velforankrede, og om kvinders demokratiske og sekulære rettigheder i det politiske og økonomiske liv kan få lov til at leve.

○○○

Kvinder begrundede selv deres øgede aktivitet i borgerkrigen i forhold til mændene med, at de havde mere brug for friheden.